

Transcriptieregels en Standardisatieregels voor de werkgroep DTB's

Westfries Archief, Hoorn

April, 2010

Inleiding

Tijdens het invoeren van de gegevens uit de DTB's en de klappers komt men nogal wat persoonsnamen, straatnamen, plaatsnamen en beroepen tegen. De vraag is hoe we deze gegevens zo correct mogelijk moeten overnemen. Hierin kunnen we twee uitersten onderscheiden. De eerste is dat men de gegevens zo precies mogelijk overneemt. Er wordt niet gestandaardiseerd en persoonsnamen en geografische namen worden overgenomen zoals ze in de tekst staan. Het andere uiterste is juist verregaande standaardisatie van geografische namen en eigennamen van personen. Naast de geografische namen worden ook alle eigennamen gestandaardiseerd. Bij beide uitersten loopt men tegen nogal wat problemen op. Voor veel mensen is het wat vreemd om geografische namen in de oude spelling op te nemen. Bijvoorbeeld Enckhuysen in plaats van Enkhuizen. Bij namen van personen is het mogelijk om terug te standaardiseren naar de grondvorm. Dan wordt Stoffel Christoffel en Niesje Agnes. In beide gevallen kan er verwarring ontstaan.

Na het bekijken van verschillende transcriptieregels die gehanteerd worden in de literatuur en in andere archieven heb ik een setje regels opgesteld specifiek voor de vrijwilligers van het Westfries Archief. De regels zijn onderverdeeld in transcriptieregels en standaardisatieregels. Met deze regels zal er hopelijk meer duidelijkheid ontstaan en een meer uniforme invoer van de gegevens. Achter enkele regels staat een sterretje (*), dit betekent dat ik een voorbeeld ter verduidelijking heb toegevoegd met extra informatie vanaf pagina 4.

Transcriptieregels Westfries Archief

1. Neem alles over zoals het er staat met inachtneming van de transcriptie- en standaardisatieregels. Let op dat je niet gaat interpreteren.
2. De letters *i*, *j*, *u* en *v* worden genormaliseerd naar het hedendaags taalgebruik naar eigen inzicht. Een dubbele *ii* wordt uitgeschreven tot *ij*. *
3. Woorden die zijn samengetrokken overnemen met een spatie ertussen indien dit in de moderne spelling gebruikelijk is.*
4. Interpunctie, trema's en hoofdletters toevoegen naar modern gebruik.*
5. Afkortingen worden opgelost, algemeen voorkomende woordafkortingen worden zonder vierkante haken uitgeschreven. Dit geldt niet voor de patroniemen, Jans hoeft niet uitgeschreven te worden tot Janszoon.*
6. Alle extra informatie gegeven bij inschrijvingen kunnen onder bijzonderheden worden gezet met inachtneming van de transcriptieregels.

Standaardisatieregels

1. Eigennamen worden niet gestandaardiseerd ter wille van de integriteit van de namen.*
2. Plaatsnamen worden gestandaardiseerd.*
3. Straatnamen worden gedeeltelijk gestandaardiseerd.*
4. De datum wordt in het datumveld altijd ingevuld als 01-01-1111. Let op bij de maanden, hier kon men vroeger andere aanduidingen voor hebben dan dat wij tegenwoordig gewend zijn.*

Voorbeelden Transcriptieregels

<p>(2) De letters <i>i</i>, <i>j</i>, <i>u</i> en <i>v</i> worden genormaliseerd naar het hedendaags taalgebruik naar eigen inzicht. Een dubbele <i>ii</i> wordt uitgeschreven tot <i>ij</i>.</p>	<p>Wanneer <i>ij</i> of <i>u/v</i> bedoeld zijn als klinker worden ze getranscribeerd tot <i>i</i> en <i>u</i>. <i>Iaer</i> wordt <i>jaer</i>, <i>vuyt</i> wordt <i>uuyt</i>.</p> <p>Indien een medeklinker werd bedoeld worden ze getranscribeerd tot een <i>j</i> of <i>v</i>. Let op: <i>w</i>, <i>uu</i>, <i>vu</i>, <i>uv</i> of <i>vv</i> kan ook voor <i>w</i> staan. <i>Tuuee</i> wordt <i>twee</i>.</p> <p>Bij voornamen werden de <i>i</i> en de <i>j</i> vaak door elkaar gebruikt. Gebruik de meest passende letter in de transcriptie.</p>
<p>(3) Woorden die zijn samengetrokken overnemen met een spatie ertussen indien dit in de moderne spelling gebruikelijk is.</p>	<p><i>Somen</i> wordt <i>so men</i>.</p> <p>Let op! Dit kan niet altijd. Zo kan <i>dattet</i> meerdere betekenissen hebben, bijvoorbeeld <i>dat het</i> maar ook bijvoorbeeld <i>dat hem</i>.</p>

Maanden standaardiseren

<p>(4) De datum wordt in het datumveld altijd ingevuld als 01-01-1111. Let op bij de maanden, hier kon men vroeger andere aanduidingen voor hebben dan dat wij tegenwoordig gewend zijn.</p> <p><i>Romeinse telmaanden</i></p>	<p>Zie onderstaand overzicht van verschillende namen die een maand kan hebben in de DTB's en de afkortingen die hiervoor werden gebruikt.</p> <p>De oud-nederlandse namen werden na de middeleeuwen niet veel meer gebruikt. Ze beleefden onder Koning Lodewijk Napoleon nog een kleine opleving toen hij ze in 1809 en 1810 verplicht stelden in officiële stukken. De namen van de huidige maanden zijn afgeleid van de oorspronkelijke Latijnse namen. Hierdoor zijn ze soms verbogen. Juli kon worden geschreven als <i>julij</i> of <i>julio</i>. Mei kon worden geschreven als <i>majj</i> en soms zelfs <i>majo</i>. De maanden van de Romeinen waren vernoemd naar goden en een aantal maanden waren telmaanden. Bij de Romeinen begon het jaar in maart, de eerste maand. De huidige maanden juli en augustus waren oorspronkelijk ook telmaanden totdat ze werden vernoemd naar Julius Caesar (juli) en Keizer Augustus (augustus). September was de zevende maand. <i>Septem</i>, <i>octo</i>, <i>novem</i> en <i>decem</i> betekenen zeven, acht, negen en tien. Oftewel de</p>
--	---

Franse Republikeinse kalender

maanden september, oktober, november en december. In de DTB's komt het soms voor dat men op deze manier de maanden afkortte. Zie de tabel hieronder. Bijvoorbeeld 7ber, 7bris of VIIber. Hiermee bedoelde men de zevende telmaand en dus september.

Tijdens de Franse tijd werd ook wel de Franse republikeinse kalender gebruikt. Het jaar werd verdeeld in twaalf maanden van dertig dagen. In plaats van weken werd de maand verdeeld in drie periodes van tien dagen. Aan het eind van het jaar werden dan vijf extra dagen toegevoegd, de *sansculottides* of later *jours complémentaires* genoemd. Op 22 september 1792 (de dag van de stichting van de Franse Republiek en de afschaffing van het koningschap) begon jaar I volgens de republikeinse kalender. In het zuiden van Nederland, in Limburg en Zeeuws-Vlaanderen heeft men tussen 1796 en 1805 met deze kalender te maken gehad. Alle officiële stukken werden met de republikeinse kalender gedateerd. In de rest van Nederland kan men daarom afschriften aantreffen met een republikeinse datering. Een maand volgens de Franse Republikeinse kalender begon en eindigde rond de 20ste van onze huidige telling. De maand Floréal bijvoorbeeld begon op 21 april en eindigde op 20 mei.

Huidige naam	Oud-Nederlandse naam	Franse naam met vertaling	Afkortingen
Januari	Louwmaand	Nivôse (Sneeuwmaand)	
Februari	Sprokkelmaad	Pluviôse (Regenmaand)	
Maart	Lentemaand	Ventôse (Windmaand)	
April	Grasmaand	Germinal (Kiemmaand)	
Mei	Bloeimaand	Floréal (Bloeimaand)	
Juni	Zomermaand	Prairial (Weidemaand)	
Juli	Hooimaand	Messidor (Oogstmaand)	
Augustus	Oogstmaand	Thermidor (Hittemaand)	
September	Herfstmaand	Fructidor (Fruitmaand)	7ber, 7bris, VIIber
Oktober	Wijnmaand	Vendémiaire (Wijnmaand)	8ber, 8bris, VIIIber
November	Slachtmaand	Brumaire (Mistmaand)	9ber, 9bris, IXber
December	wintermaand	Frimaire (Koudemaand)	10ber, 10bris, Xber